

ETNOGRAFSKI MUZEJ U BEOGRADU U 1923. GODINI.

Pošto je prošle godine završen komisijski pregled zbirke Etnografskog Muzeja, to se po svršenom poslu prešlo na ponovno inventarisanje svih objekata. Inventarisanje se vrši sistematski, u isto vreme uređivalo se i lisni katalog, te posao sporo odmiče. Kada inventar i lisni katalog budu gotovi, pomoću njih će se moći drugi poslovi lako i brzo raditi, objekti će se tada vrlo brzo moći grupisati i klasirati. Ovako izrađeni inventar i lisni katalog poslužiće korisno stručnjacima, jer će im pružiti bogatog materijala. U ovome poslu oko inventarisanja pomagao me je g. Dr. Bor. Drobnjaković, koji je aktom Gospodina Ministra Prosvete od 30. oktobra 1923. god. oslobođen časova u gimnaziji, i tako mogao sve vreme upotrebiti na rad u Muzeju.

Pored ovoga posla, izradio sam sa g. dr. Drobnjakovićem Vođu kroz Etnografski Muzej, u kome su pregledno opisani svi izloženi objekti, i data najinteresantnija objašnjenja. Odlukom Gospodina Ministra Prosvete Br. 4193 od 6. decembra 1923. g. odobrena je suma od 5.000 dinara za štampanje »Vode«.

Zbog velike skupoće, a i zbog finansiranja sa dvanaestina, Muzej nije bio u stanju da nabavi veći broj objekata, niti da priredi veće ekskurzije. Mišljenja sam, da bi Direkcija Državnog Računovodstva trebala da bude uvidavnija prema ustanovama kao što je Etnografski Muzej, i da ih oslobodi onih mnogih računskih formalnosti, koje samo otežavaju rad u Muzeju. Iz navedenih razloga u toku ove godine ne bi mogao ekskunzirati ni jedan od muzejskih kustosa, da nisu dobili materijalna sredstva sa druge strane.

I ako je plan za dozidivanje dvaju spratova na muzejskoj zgradi još prošle godine dovršen, ipak se na zidanje i ne pomišlja, što je od velike štete. Kada bi muzej dobio ova dva sprata, mogao bi se u tim novim prostorijama izložiti mnogobrojan i raznovrstan materijal, koji godinama leži u magazinu. Sa dobivanjem prostorija, stvari bi se drukčije grupisale i prestolnički Muzej bio bi ugledniji i reprezentativniji kud i kamo nego što je danas.

U toku godine muzejske zbirke prinovljene su sa 185 raznih objekata, a biblioteka

sa 25 dela i jednom zidnom kartom. Ministarstvo Poljoprivrede i Voda poklonilo je muzejskoj biblioteci svoja izdanja: »Obrađena zemlja i žetveni prinos u 1920. u 1921. god. i Obrađena zemlja i žetveni prinos u 1921. i 1922. god.; g. Al. Jotić profesor iz Aleksinca poklonio je Muzeju 6 negativ (snimaka iz Makedonije).

Muzej je ustupio:

1. Skopskom Muzeju četiri staklene vitrine od rezervnog nameštaja.
2. Nj. V. Rumunskoj Kraljici Mariji 20 fotografija i 2 crteža.
3. Muzeju u Sanfrancisku, a po odobrenju M. Prosvete br. 2365 od 10. maja 1923. god., 25 raznih duplikata iz muzejskih zbirki.
4. Slovenskom Seminaru u Pragu 15 fotografija.

I ove godine održano je u Muzeju nekoliko seminarских vežbanja za slušaoce Etnologije na našem Univerzitetu.

U toku godine putovali su:

Nikola Zeđa u Veliki Bečkerek i okolinu. U Bečkereku mu je ponuđena zbirka tamošnjeg Muzeja, koji nema prostorija, te su tako stvari smeštene u sanducima. Pisano je velikom županu i umoljen je da tu zbirku pošalje, ali do danas nikakvo rešenje nije dobiveno.

U početku jeseni bio je u Kruševcu i tamo razgledao zbirku g. Ž. Petkovića, profesora, koja je smeštena u jednoj sobi »Male Gimnazije«. Za pohvalu je zauzimaljivost g. Petkovića koji je kod đaka umeo da razvije volju za skupljanje starina, ali vrlo mali je njihov broj koji bi Muzeju koristio.

U »Prosvetnom Glasniku« za juli i avgust 1923. g. prikazao sam zbirke Narodnog Muzeja, a prilikom njegovog otvaranja.

G. Emilo Cvetić profesor nije oslobođen časova u gimnaziji a radio je po svome izveštaju, sledeće:

1. Nastavljanje opšteg topografskog rečnika našeg i topografskog rečnika Beograda;

2. Nastavljanje skupljanja materijala za časova u gimnaziji, a radio je, po svome iznašu geografsku i etnografsku terminologiju.

3. Nastavljanje radova za etnografsku i kulturnu istoriju Jagodine.

Novi su radovi obuhvatili:

1. Album fotografija starog Beograda, kojih će biti preko 100;

2. Skupljanje gradiva po našoj i stranoj literaturi za stari Beograd, njegovu topografiju i etnografiju osobito za poslednjih 200 godina;

3. Izradu karte starog Beograda u svima detaljima po arhivskim beleškama, literaturi i usmenim saopštenjima starih ljudi;

4. Izradu rečnika etnografskih stvari muzejskih po inventarima; i

5. Geografski pregled muzejskih stvari.

G. Dr. Borivoje Drobniaković, pomognut iz »Australijanskog Fonda za Antropogeografiju i Sociologiju«, putovao je po Smederevskom Podunavlju i proučio antropogeografske i etnografske prilike toga kraja.

Gđica Milena Lapčevićeva, pomognuta od Akademije Nauka, putovala je po okolini Foče i proučavala tekstilnu radinost, nošnju i ornamentiku.

Nikola Zega.

O STARINSKOM MAČU, KOJI SE ČUVA U PERASTU, U BOKI KOTORSKOJ

U općinskom domu u Perastu, poznatom bokeljskom gradiću radi svoje sjajne pomorske prošlosti, čuva se jedan vrlo dragocjeni starinski mač, čiju sliku ovdje donosimo. Kaže se, da je ovaj mač, u znak svoga priznanja, darovao peraškom »kapetanu« hrvatski junak, Petar Zrinski, kad je pohodio Perast nakon čuvene peraške pobjede nad Turcima dne 15. maja 1654. god., kada šaćica Peraštana¹⁾ odbi od svog rodnog grada silnu tursku vojsku od preko 7000 vojnika i pogubi njihova zapovjednika Mehmed-agu Rizvan-agića.

¹⁾ Pripovijeda se, da ih je bilo manje od 50 sposobnih za bitku, a da su se svi ostali na mnogobrojnim peraškim brodovima bili razišli po trgovinu, osobito u Arbaniju.

²⁾ Po opisu iz pera Ivana Petkovića na str. 115. i 116. kalendara »Б о к а« za god. 1913.

³⁾ Ovaj je natpis uzet iz Psalma 35, 1—3. Istim se skoro riječima (vidi »Život sv. Simeona« od kralja Stefana Prvovjenčanoga, koji je izdao P. J. Šafařík u »Památsky dřevniko pisemnictvi Jihoslovanův« Prag 1873. str. 5. i 6.) obraća Stefan Nemanja molbom sv. Đurđu, da mu pomože u borbi protiv braće. Te riječi glase: „Гоуди, господи, вбидещимъ мѣ и възбрани короушимъ се съ мною. Принми оружје и щитъ и стани въ помощъ мнѣ“. Ovo je preveo prof. M. Bašić u svojoj knjizi: »Старе српске биографије« u izdanju Srpske Književne Zadruge za god. 1924.,

Mač je dug 99 cm (ručica 14 cm, oštrica 85 cm), a širok 5 cm, te je prema vrhu sve uži. Oštrica mu je sakovana od dobra čelika, a ručica mu je od kosti, urešena dragim kamenjem i srebrom okovana. Korice su mu od tvrdog drveta, obavijene finom crnom kožom s polja i srebrom okovane.²⁾

Na oštrici, blizu ručice mača, s jedne je strane urezan grb: dvoglavi (bijeli) orao bez krune, ispod kojeg je slovo P, a za njim je urezan vodoravno, uz hrbat mača, slijedeći starosrpski natpis:³⁾

ГОДИ ГИ ОБИДЕШИМ⁴⁾ МѢ (grančica)

str. 37., ovako: „Суди, Господе, онима, који ме нападају и успротиви се онима, који се боре са мною. Узми оружје и щит и стани на помоћ мени.“

Natpise na maču u glavnom, kako ih i mi donosimo, ali sa dosta velikim brojem pogrješaka, donio je i pok. prof. S. Vulović iz Perasta u svojoj knjizi »Gospa od Škrpjela« Zadar, 1887. god., (str. 116.) a u najnovije doba g. M. Visković, po prepisu sveuč. profesora g. Dra P. Kolendića, u jednom članku o ovom maču u beogradskom dnevniku „Време“ br. 1009, od 10. oktobra 1924. god. Tu je i neki tobož snimak natpisa, koji nije ni iz bliza tačan, te ne odgovara ni formi, ni sadržini natpisa na maču.

⁴⁾ Po prof. Kolendiću i pok. Vuloviću ova bi riječ glasila: ОБИДЕШИМЪ, dakle, ne bi svršavala sa jednim м. Po našem mišljenju ovu riječ treba čitati: ОБИДЕШИМ,